

29.9.2022

VTDno-2022-1221

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto hallituksen esitykseen valtion talousarvioksi vuodelle 2023 - HE 154/2022

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävinä on syrjintään puuttuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen erityisesti vähemmistöjen osalta. Ulkomaalaislain (301/2004) ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) esitöissä valtuutetun yhdeksi tehtäväksi on katsottu ulkomaalaisten oikeuksien ja aseman edistäminen. Valtuutettu toimii myös kansallisena ihmiskaupparaportoijana ja maastapoistamisen täytäntöönpanon valvojana. Valtuutettu toimii myös naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana sekä seuraa toimialallaan Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamista ja kansallisen lainsäädännön toimivuutta yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain (1326/2014) 3 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Toiminnastamme, julkaisuista sekä ajankohtaisista teemoista on tietoa [verkkosivuillamme](#). Yhdenvertaisuusvaltuutettu antoi kertomuksen eduskunnalle yhdenvertaisuuden kehityksestä vuosina 2019-2022 maaliskuussa 2022 ([K 7/2022 vp](#)), johon sisältyy huomioita ja suosituksia kaikilta tehtäväalueiltamme, pois lukien naisiin kohdistuvan väkivallan raportointi (tehtävä 1.1.2022 alkaen)

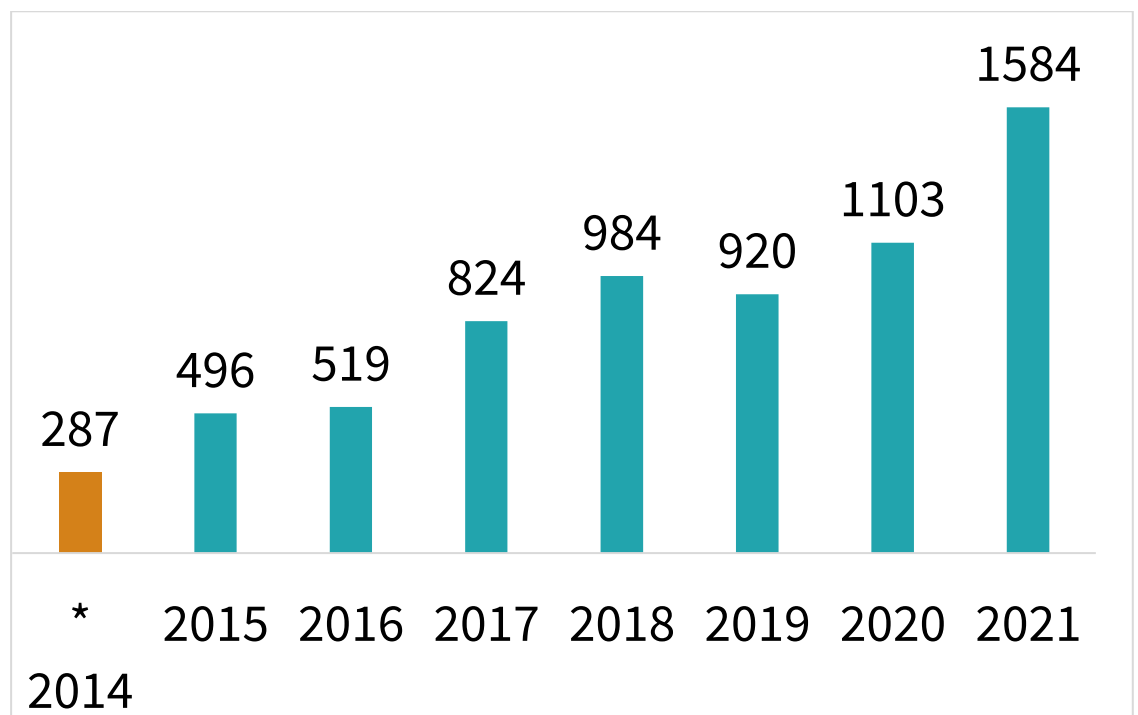
Valtuutettu kiittää pyynnöstä lausua hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2023.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta ja resurssit 2015-2021

Nykyinen yhdenvertaisuuslaki on ollut voimassa vuodesta 2015. Tuolloin lain syrjintäperusteita laajennettiin, niin että ne vastaavat kaikkia EU:n syrjintädirektiivin ja perustuslain mukaisia syrjintäperusteita, pois lukien sukupuoli sekä sukupuoli-identiteetti ja -ilmaisu, jotka kuuluvat tasa-arvovaltuutetun toimivaltaan. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään. Valtuutettu voi näitä tehtäviä hoitaa muun muassa pyytää selvityksiä ja saada tietoja toimijoilta, sekä suorittaa tarkastuksia.

Työssä on painottunut syrjintäyhteydenottojen käsittely, kun sen sijaan esimerkiksi tarkastustyötä on ollut mahdollisuus tehdä vain pisteittäin ja varsin harvoin.

Yhdenvertaisuuslain esitöissä arvioitiin, että syrjintäyhteydenottojen määrä saattaisi kaksinkertaistua. Kaavioon 1 sisältyvät toteutuneet yhteydenotot vuosien 2014-2021 aikana. Yhteydenottomäärät vuonna 2022 näyttävät pysyvän samalla tasolla kuin 2021.



Kaavio 1. Syrjintäyhteydenotot yhdenvertaisuusvaltuutetulle vuosina 2014-2021.

*Vuonna 2014 vielä v. 2004 yhdenvertaisuuslaki voimassa.

Syrjintäyhteydenotot ovat siis viisinkertaistuneet tällä ajanjaksolla. Sen sijaan valtuutetun resursseja tähän perustehtävään on lisätty yhtä henkilötyövuotta vastaavasti, huhtikuusta 2022 alkaen.

Valtuutettu joutuukin tällä hetkellä varsin vahvasti priorisoimaan käsiteltäviä asioita, eikä myöskään pysty esimerkiksi valvomaan viranomaisten ja järjestäjien velvoitetta edistää yhdenvertaisuutta ja laatia yhdenvertaisuussuunnitelma. Hanke pohjaisesti yhdenvertaisuussuunnittelun työkaluja on kuitenkin pystytty kehittämään, muun muassa oikeusministeriön hallinnoimassa Drivers for Equality- hankkeessa, jossa yhdenvertaisuusvaltuutettu on hankekumppanina.

Vuoden 2023 talousarvioesitys

Eduskunnan käsittelyssä on vuoden 2023 talousarvioesityksen yhteydessä hallituksen esitys yhdenvertaisuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi (HE 148/2022). Esitykseen sisältyy yhdenvertaisuusvaltuutetulle uusia tehtäviä: varhaiskasvatuksen valvonta uuden yhdenvertaisuuden edistämis- ja suunnitteluvuorokauden osalta, sekä työelämän syrjinnän valvonta-tehtävät. Hallituksen esityksen sisältämät muutokset ovat tärkeitä ja oikeasuuntaisia, mutta edellyttävät resursointia, jotta ne on mahdollista toteuttaa.

Valtuutetun toimistolla on arvioitu, että uudet tehtävät sekä kohtuullinen lisäresurssi yhdenvertaisuuslain valvontaan yleisesti edellyttäisi noin 7 htv:n tai noin 630 000 - 700 000 euron lisämäärärahaa (noin 90 000 euroa/htv) vuosittain. Hallituksen esityksessä on arvioitu lisämääräraha tarpeeksi vuositasona 450 000 euroa, mutta vuoden 2023 lisäykseksi esitetään 260 000 euroa, sillä lainmuutosten on määrä astua voimaan 1.6.2023. Hallituksen esitykseen sisältyvää määrärahaa voidaan pitää ehdottomana miniminä, jotta valtuutettu voisi laajentaa tehtäviään. On erittäin tärkeää syrjinnän vastaisen lainsäädännön uskottavuuden ja tehokkuuden näkökulmasta, että käytössä olevat resurssit edes kohtuudella mahdollistavat tehtävien hoidon.



Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kristina Stenman